

Bistand drevet av håpløshet?

Håpløshet har erstattet sinne og engasjement for kvinner i Afghanistan. Den norske bistanden er innrettet etter en tanke om at kvinnene selv ikke kan stille krav.

Av Torild Skogsholm, generalsekretær CARE

Publisert i Klassekampen, 08.04.2011

Vi har i dag en historisk mulighet til å påvirke situasjonen for noen av verdens mest undertrykte mennesker, men vi lar den gå ifra oss. All oppmerksomhet er rettet mot å få en rask slutt på det væpnede opprøret. Dessverre kan vi ikke vente på fred i Afghanistan før vi forsøker å bidra til utviklingen av et samfunn der alle, både kvinner og menn, er sikret grunnleggende rettigheter.

Den norske regjeringen har forpliktet seg til å støtte afghanske kvinner, ikke minst med retorikken den brukte for å begrunne krigsinnsatsen. Løftene gjentas stadig, senest gjennom en strategisk plan for implementeringen av FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1325. Denne resolusjonen fastslår at kvinner skal beskyttes mot vold og overgrep i væpnede konflikter og at de skal delta i fredsprosesser. Ingen av disse kravene oppfylles i Afghanistan i dag.

Norge gir om lag 700 millioner kroner årlig i bistand til Afghanistan. Det er uklart for oss hvordan denne støtten kommer kvinner til gode. Utenriksdepartementets svar er at *all* den norske bistanden – ikke bare den som er øremerket likestillingstiltak – skal bidra til å styrke afghanske kvinners stilling. Dette er helt nødvendig. I et land som Afghanistan må vi ta hensyn til kvinners spesielle behov uansett hva vi foretar oss. Samtidig vet vi at når målet er alt, er resultatet ofte ingenting.

Vi ser tegn i Afghanistan til at resultatorientert handling erstattes av politisk korrekte bevilgninger, seminarer og strategidokumenter. Det aller meste av midlene som Norge har øremerket for å styrke afghanske kvinners stilling, går til FNs kvinnefond (UN Women). Å gi penger til FN fremstår trygt, men UN Women har begrenset kapasitet i Afghanistan. Skal Norge bruke titalls millioner på å skape den kapasiteten, eller er det andre formål som kan gi raskere og bedre resultater?

Vi mener en større andel av bistanden i Afghanistan bør være direkte bidrag til å bygge en organisert bevegelse av afghanske kvinner med kompetanse til å kreve at rettighetene deres oppfylles. Afghanske regjeringer kan motstå halvhjertet utenlandsk press, men de kan ikke ignorere en sterk politisk bevegelse i eget land. Desto bredere bevegelse som mobiliseres for kvinners rettigheter i Afghanistan, desto vanskeligere vil det være for konservative afghanere å si at likestilling er en fremmed idé påtvunget utenfra. Dette vil gjøre det lettere å fortsette kampen for kvinners rettigheter etter at vestlige styrker har trukket seg ut og mange hjelpeorganisasjoner sannsynligvis har trappet ned innsatsen.

Blant norske politikere og diplomater er det en velbegrunnet skepsis til hvorvidt en slik afghansk kvinnebevegelse er mulig. Vi tror heller ikke det vil skje i år eller neste år, men det er allerede spirer i form av lokale kvinnegrupper. Disse kvinnene trenger vår støtte nå. Vi kan legge til rette for fora der de kan møtes, etablere nettverk og kontakt med politikere. Vi kan gi støtte til lese- og skrivekurs, opplæring i juridiske rettigheter og islamsk teologi. Vi kan tilby yrkestrening og startkapital til næringsvirksomhet. Økonomisk, sosial og politisk kapasitet går hånd i hånd.

Utdanning for flere jenter er et av de viktigste målene med norsk bistand i Afghanistan. Det er en klok prioritering. Ingenting har større betydning for landets fremtid. Også CARE jobber jenters skolegang, men vi vet at klasserom, bøker og lærere ikke er nok. 42 prosent av afghanske jenter begynner i dag på grunnskolen, men en stor andel slutter ved elleveårsalderen. Tvangsekteskap er den vanligste grunnen. Det viser en rapport publisert i år av CARE og 16 andre hjelpeorganisasjoner. Den neste vanligste grunnen er bekymring for sikkerheten.

En organisert kvinnebevegelse kan spille en stor rolle for jenters utdanning. Fra vårt eget nettverk av kvinnegrupper i Kabul hører vi historier om jenter som tas ut av skolen, men som likevel får fortsette, etter at representanter fra gruppen har snakket med familien. Gruppene har i løpet av ett år fått over 10.000 medlemmer. Ryktene sprer seg om hva de kan utrette. Jenter oppsøker dem selv, når de ikke får lov av foreldrene til å fortsette på skolen.

Det er mange organisasjoner og nettverk som arbeider for jenter og kvinners rettigheter i afghanske byer. Det de klarer å få til i lokalsamfunnene, viser hva slags innflytelse en samlet kvinnebevegelse kan oppnå nasjonalt. Hovedmålet for den norske 1325-strategien er nettopp å styrke kvinners politiske deltakelse. Da bør det være helt sentralt å bidra til bygge en bred bevegelse, som kan holde kvinnelige politikere ansvarlige og gi dem økt innflytelse. Norsk bistand bør ha som mål at kvinner oppnår reel politisk innflytelse, ikke bare at noen få utvalgte får være til stede når beslutninger tas.

Det vil ta tid før et afghansk sivilsamfunn er i stand til å straffe eller belønne politikere, slik at de tvinges til best mulig å ivareta folkets interesser, men nettopp derfor må prosessen starte så raskt som mulig. Vi må hjelpe de spredte oppblomstringer av frivillig engasjement til å organisere seg i et sterkere fellesskap. Norges støtte til kvinner i Afghanistan bør først og fremst bidra til at de selv skal kunne stille krav til myndighetene.